ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Факультет біолого-екологічний
Кафедра біохімії та фізіології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи

_____ Дмитро СВИНАРЕНКО
“_____” _____2020

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 20 Психофізіологія поведінки
(шифр і назва навчальної дисципліни)
для здобувачів вищої освіти

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка,**
(шифр і назва)

спеціальність **014 Середня освіта**
(шифр і назва)

спеціалізація **014.05 Середня освіта (Біологія та здоров’я людини)**
(за наявності)

освітня програма **Середня освіта (Біологія)**
(назва)

факультет/центр **біолого-екологічний**
(назва)

вид дисципліни **вибіркова**
(обов’язкова/вибіркова)

Дніпро
2020

Розробник:
Севернинovська Олена Вікторівна, професор кафедри біохімії та фізіології, доктор біологічних наук, проф

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри біохімії та фізіології
Протокол від "03"червня 2020 року № 16

Завідувачка кафедри біохімії та фізіології
(назва кафедри)
_____ (Галина УШАКОВА)
(підпис) (прізвище та ініціали)
)

Погоджено із завідувачем випускової кафедри кафедри фізіології та інтродукції рослин зі спеціальності 014 Середня освіта
за освітньою програмою Середня освіта (Біологія)

_____ _____ (Ю. ЛИХОЛАТ)
(дата) (підпис) (прізвище та ініціали)

Ухвалено на засіданні науково-методичної ради біолого-екологічного факультету
(назва)
Протокол від. "16" червня 2020 року № 7

Голова НМРФ _____ (Світлана КИРИЧЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри
_____*на наступний навчальний рік*
20__/20__ н. р. протокол №____, від «___» _____ 20__ р.
20__/20__ н. р. протокол №____, від «___» _____ 20__ р.
20__/20__ н. р. протокол №____, від «___» _____ 20__ р.
20__/20__ н. р. протокол №____, від «___» _____ 20__ р.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ПОВЕДІНКИ

спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини),
спеціалізація 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
освітня програма Середня освіта (Біологія)

Навчальний рік	Курс	Семестр	Підсумк. контроль			Індивід. завдання		Кредитів ECTS	Обсяг роботи студента (години)					
			екзамен	залік	курс. робота	форма	кількість		всього	аудиторні				самостійна робота
										всього аудиторних	лекції	практичні	лабораторні	
Денна форма навчання														
2020/21	3	6	6					3	90	44	26		18	46
20__/__														
20__/__														
20__/__														
20__/__														
Заочна форма навчання (за наявності)														
20__/20														
20__/__														
20__/__														
20__/__														
20__/__														
Вечірня форма навчання (за наявності)														
20__/__														
20__/__														
20__/__														
20__/__														
20__/__														

1. Мета дисципліни

Психофізіологія поведінки – наука про фізіологічні та нейронні механізми психічних процесів, станів та поведінки. Її метою є вивчення ролі біологічних факторів, у тому числі властивостей нервової системи, у реалізації психічної діяльності. У залежності від дослідницької області виділяють психофізіологію відчуттів і сприйняття, мовлення і мислення, емоцій, уваги, довільних дій, диференціальну психофізіологію.

Метою курсу є розкриття фізіологічних основ психічних явищ; дослідження поведінки при різних експериментальних впливах на фізіологічні процеси, з'ясування зв'язків між психікою та нейрофізіологічними процесами мозку; вивчення фізіологічних функцій, які зумовлюють психічні процеси сприйняття, формування у студентів наукових уявлень про принципи переробки інформації у центральній нервовій системі; нейроні механізми сенсорних процесів, рухів, пам'яті, навчання, функціональних станів и емоцій, мовлення, мислення.

Перелік компетентностей, що будуть сформовані у здобувача вищої освіти в результаті опанування курсу:

ЗК3. Навички використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій в освіті.
ЗК5. Здатність до навчання та самоудосконалення упродовж життя.
ЗК10. Здатність до формування навичок здорового способу життя.
ФК2. Базові теоретичні та методологічні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей природничих наук, здатність їх застосовувати для вирішення професійних завдань.
ФК4. Здатність застосовувати методичні прийоми та засоби навчання біології, іноваційні методи навчання.
ФК6. Здатність використовувати методику формування фундаментальних біологічних понять, розвивати пізнавальний інтерес до біологічних знань.
ФК9. Здатність до формування системних біологічних знань будови, функцій, процесів життєдіяльності, збереження та реалізації генетичної інформації на молекулярному, клітинному, тканинному та організменному рівні, еволюційного розвитку органічного світу.
ФК15. Здатність втілювати в практичну діяльність здоровий спосіб життя як основу збереження високої працездатності та успішності навчання.
ФК16. Здатність до створення належних умов і забезпечення охорони здоров'я у процесі навчально-виховної діяльності.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності).

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: Анатомія людини; Фізіологія людини та тварин; Цитологія; Гістологія.

3. Результати навчання за дисципліною та їх співвідношення із програмними результатами навчання.

Студент повинен:

- ✓ Знати структуру і закономірності функціонування різних відділів нервової системи механізми формування пам'яті,навчання, поведінки тощо.
- ✓ Демонструвати знання закономірностей формування психофізіологічних станів організму.
- ✓ Володіти методами дослідження функціональної напруженості психофізіологічних станів, що визначають регуляцію систем і організму загалом.

- ✓ Уміти підібрати адекватні експериментальні методики для визначення психофізіологічних властивостей, здібностей.
- ✓ Визначити за фізіологічними показниками ступінь функціональної напруженості стану організму тощо.
- ✓ Формулювати мету і завдання дослідження рухомості нервових процесів і їх урівноваженості.
- ✓ Демонструвати сучасні уявлення про механізми формування поведінкового акту.

Програмні результати навчання:

1. РН3. Мати навички професійної комунікації, пошуку, оброблення та аналізу інформації із різних джерел, кваліфіковано відображати й презентувати результати педагогічної діяльності
2. РН5. Розуміти основні терміни, концепції, принципи, теорії і закони в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей природничих наук.
3. РН6. Демонструвати знання будови живих організмів, їх систематики, фундаментальних біологічних властивостей і фізіологічних процесів та вміти їх застосовувати у навчально-виховному процесі з біології.
4. РН7. Застосовувати у практичній професійній діяльності дані біологічної науки з еволюційного розвитку органічного світу, клітинних та молекулярних механізмів процесів життєдіяльності.
5. РН12. Моделювати різноманітні види навчальних занять та самостійну роботу учнів з метою поглибленого вивчення окремих тем з біології.
6. РН23. Використовувати знання основних принципів збереження й зміцнення здоров'я задля формування ціннісних орієнтацій щодо здорового способу життя.
7. РН24. Демонструвати здатність вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетентності.

4. Структура навчальної дисципліни.

Семестр 6

Форма навчання денна

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин*				Примітки**			
		лекції	семінарські/ практичні *вибрані*	Лабораторні заняття	Самостійна робота	2021/22 н.р.	2020/31 н.р.	2031/42 н.р.	2042/53 н.р.
6 семестр									
1	Тема 1. Предмет і принципи психофізіологічних досліджень.	2		2	3				
2	Тема 2. Загальна характеристика нервової системи	2		2	3				
3	Тема 3. Сучасні методи дослідження в психофізіології	3		2	3				
4	Тема 4. Психофізіологія відчуттів	2		2	3				
5	Тема 5 Психофізіологія сенсорних процесів.	2		2	4				
6	Тема 6. Психофізіологія сприйняття	2		2	4				
7	Тема 7. Психофізіологія уваги.	2		1	4				
8	Тема 8. Психофізіологія пам'яті	2		1	4				

9	Тема 9. Психофізіологія навчання	2		1	4				
10	Тема10. Психофізіологія емоцій.	2		1	4				
11	Тема 11. Мислення і мова.	3		1	5				
12	Тема 12. Психофізіологія свідомості	2		1	5				
	ВСЬОГО	26		18	46				

Схема формування оцінки.

5.1 Шкала відповідності оцінювання:

Відмінно/Excellent	Зараховано/Passed	90-100
Добре/Good		82-89
		75-81
Задовільно/Satisfactory		64-74
		60-63
Незадовільно/Fail	Не зараховано/Fail	0-59

5.2 Форми та організація оцінювання: *обов'язково зазначається порядок організації передбачених робочою навчальною програмою форм оцінювання із зазначенням орієнтовного графіка оцінювання).*

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування та плагіювання заборонені.

Поточне оцінювання : 6 семестр

Форма оцінювання	*Терміни оцінювання (тиждень)*	*Максимальна кількість балів*
Оцінювання виконання, оформлення й захисту лабораторних робіт № 1 – 9	*1-15*	**36** 9 робіт х 4 б. = 36 б.
Оцінювання виконання самостійної роботи (усне опитування за темами 1-6, конспект за темами 7-12)	*15*	**10**
Контрольне тестування за темами 1-12	*15*	**14**
Максимальна кількість балів за поточне оцінювання		***60 балів***

Підсумкове оцінювання *(денна форма навчання)*

Форма оцінювання	*Терміни оцінювання (тиждень)*	*Максимальна кількість балів*
Екзамен	*За розкладом занять БЕФ осінньої сесії*	***40***

5. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (у разі потреби).

Обладнання для проведення досліджень, мультимедійне обладнання, таблиці для дослідження зорового аналізатору і показників ВНД.

6. Рекомендована література:

Основна: *(Базова)*

Горго Ю.П., Чайченко Г.М. Основи психофізіології. Навчальний посібник, - Херсон: Персей, 2002. – 248 с.

Жиденко А.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ЗВО III – IV рівня акредитації за напрямом підготовки 6.010201 "Фізичне виховання". – Чернігів : Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2018. – 153 с.

Кантарьова Н.В. Методичні вказівки «Психофізіологія» для студентів денної та заочної форм навчання спеціальність 6.030102 «Психологія». – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2011. – 37 с.

Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 184 с.

Комісова Т.Є., Мамотенко А.В. Конспекти лекцій до курсу “ Психофізіологія” Частина І. – Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2015. – 120 с.

Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-е вид., випр. та доп. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400с

Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. – Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. – 194 с.

Луценко О.Л. Психофізіологія: прикладні аспекти: навчально-методичний посібник. – Х.: ХНУ імені Каразіна, 2011.

Макарчук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макарчук, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А.Данилов – К. : ООО «Інтерсервіс» , 2011. – 329 с.

Тітов І.Г. Вступ до психофізіології. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с.

Допоміжна

Александров Ю. И. (гл. редактор). Основы психофизиологии: Учебник. — 2015. — 432 с..

Данилова Н.Н. Психофизиология.Учебник для вузов - М.: Аспект Прес, 2000.

Макаренко М.В. Основи професійного відбору військових спеціалістів та методики вивчення індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми. Інститут фізіології ім. О.О.Богомольця НАН України, Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України Київ, 2006. – 395 с.

15. Інформаційні ресурси

ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСЫ:

1. http://repository.dnu.dp.ua:1100/ - Цифровий репозиторій Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
2. www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed – База наукових даних в галузі біомедичних наук MedLine.
3. www.fees-network.org
4. http://www.psychology-online.net – международный психологический сайт.
5. http://strider.ru
6. Марютина Т.М. Психофизиология https://polygraph.ua/ru/marjutina-t-m-psihofiziologija/
7. Психофизиология. Психологическая физиология с основами физиологической психологии. [Электронный ресурс] : Учебник / Е.И. Николаева. - М. : ПЕР СЭ, 2008. - http://www.studentlibrary.ru/book/ISBN9785929201790.html

8. Психофизиология [Электронный ресурс] : Учебник для вузов / Н. Н. Данилова. - М. : Аспект Пресс, 2012. - http://www.studentlibrary.ru/book/ISBN9785756702200.html
9. Психофизиология [Электронный ресурс] : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Л.И. Губарева, Р.О. Будкевич, Е.В. Агаркова. - М. : ВЛАДОС, 2007. - http://www.studentlibrary.ru/book/ISBN9785691016721.html

Додаток 1

Тематика лпбораторних занять
здобувачів вищої освіти *денної форми навчання*

Назви розділів і тем	Кількість годин
Лабораторна робота 1. Процес пізнання. Сприйняття як чуттєве пізнання світу.	2
Лабораторна робота 2. Дослідження уваги	2
Лабораторна робота 3. Дослідження пам'яті	2
Лабораторна робота 4. Визначення типів мислення і рівня креативності	2
Лабораторна робота 5. Психофізіологія слухової та вестибулярної сенсорних систем	2
Лабораторна робота 6. Психофізіологія смакової та нюхової сенсорних систем	2
Лабораторна робота 7. Психофізіологія поведінки.	2
Лабораторна робота 8. Психофізіологія потреб і мотивації	2
Лабораторна робота 9. Психофізіологія свідомості та несвідомого	2
Всього	18

Тематика самостійної роботи
здобувачів вищої освіти *денної форми навчання*

Зміст самостійної роботи	Кількість годин
До теми 1 «Предмет і принципи психофізіологічних досліджень»**:** 1. Визначення предмету психофізіологія. 2. Психофізіологічні дослідження, їх мета. 3. Красифікація методів психофізіології. 4. Принципи психофізіологічних досліджень	**3**
До теми 2 «Загальна характеристика нервової системи»**:** 1. ЦНС, будова, функції. 2. Безумовні рефлекси. 3. Умовні рефлекси.	**3**
До теми 3 «Сучасні методи дослідження в психофізіології»**:** 1. Проведіть паралель: мета-метод-результат. Наведіть приклади	**3**
До теми 4 «Психофізіологія відчуттів» 1. Органи сприйняття, їх особливості. 2. Як формується відчуття. 3. Рецептори аналізаторів.	**3**
До теми 5 «Психофізіологія сенсорних процесів»**:** 1. Як формуються смакові відчуття? 2. Як формуються зорові відчуття? 3. Як формуються слухові відчуття? 4. Як формуються тактильні відчуття? 5. Як формується відчуття болі?	**4**
До теми 6 «Психофізіологія сприйняття»**:** 1. Нижчі та вищі центри ЦНС, що відповідають за сприйняття тої чи	**4**

іншої інформації. 2. Зорові ілюзії. 3. Слухові ілюзії	
До теми 7 «Психофізіологія уваги**»:** 1. Що називають увагою? 2. Мимовільна та довільна увага, відмінності.	**4**
До теми 8 «Психофізіологія пам'яті**»:** 1. Реакція мозку на різні види інформації. 2. Електрична та рефлекторна пам'ять. 3. Теорія пам'яті в мнемоніці. 4. Словесна пам'ять.	**4**
До теми 9 «Психофізіологія навчання**»:** 1. Як розвити творчу активність? 2. Як зацікавити людину до навчання? 3. Здібності людини. 4. Методи психодіагностики інтелекту і здібностей (методики Д.Векслера для дітей і дорослих). 5. Поняття про інтелектуальний коефіцієнт (IQ).	**4**
До теми 10 «Психофізіологія емоцій» 1. Види емоцій. 2. Чи потрібно стримувати негативні емоції?	**4**
До теми 11 «Мислення і мова» 1. Як відбувається тестування для визначення типу мислення? 2. Класифікація типів мислення. **3.** Мовний апарат, будова та функції.	**5**
До теми 12 «Психофізіологія свідомості» 1. Безсвідоме та свідоме. 2. Поняття волі людини. **3.** Формування сили волі.	**5**
Усього годин:	**40**

Форми контролю (елементи контролю): усне опитування за темами 1-6, конспект за темами 7-12